

Kartanon päärakennuksessa näkyy kolme rakennustyyliä: goottilainen, renessanssi ja klassinen barokki.

Silmätysten biisonin kanssa Puolassa

3.11.2017 14.00

Kurozwękin kartanon mailla voi nähdä aitoja Amerikan biisoneita. Kartanon kellarissa puolestaan majailee puoliksi syöty kuningas.

TEKSTI JA KUVAT: MARJA-LIISA KINTURI

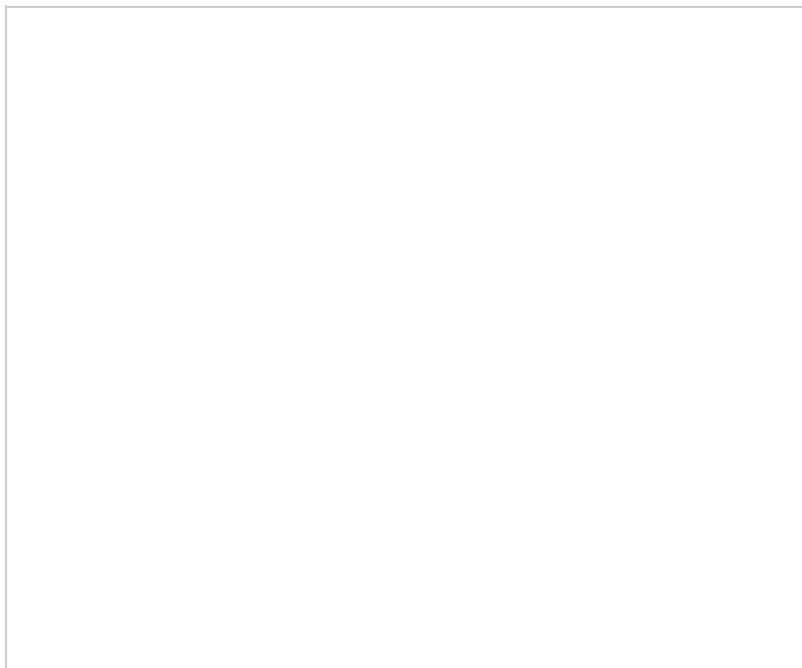
Biisoniaitaukseen ei ole syytä mennä yhtä huolettomasti kuin lehmihakaan. Biisonit eivät ole kesyjä. Ne ovat villieläimiä, jotka toimivat laumavaistonsa varassa. Kartanon laitumella elää kuutisenkymmentä biisonia kolmessa laumassa.

– Tiettyyn rajaan asti biisonin voi kesyttää, jos sitä pitää yksin, kertoo kartanon isäntä **Martin Popiel**.

– Urosbiisonin kohdalla se vaatii yleensä kastroimista, jonka jälkeen sitä on helpompi käsitellä. Biisonit ovat ystävällisiä kaksivuotiaiksi asti. Sitten niille kasvaa laumavaisto. Villi eläin ei pohjimmiltaan ole aggressiivinen. Siitä tulee aggressiivinen vain, jos se tuntee olevansa vaarassa. Uros voi muuttua aggressiiviseksi, jos toinen uros yrittää päästä laumaan. Se yrittää ajaa tunkeilijan pois ja kohdalle sattuva ihminen voi jäädä jalkoihin.

Emme siis lähde tutustumaan biisonilaumaan jalan. Popiel ohjaa vieraansa traktorin peräkärryn kyytiin, jossa matka kauempana sijaitseville laitumille taittuu iloisesti pomppien. Traktori pysähtyy aitaukselle ja Popiel hyppää ulos avaamaan portin. Hän liikkuu lähemmäksi hivuttautuvien eläinten edessä huolettomana.

Miten biisonit suhtautuvat toisiin eläimiin, hevosiin tai lemmiin?

– Härän ne todennäköisesti tappaisivat, mutta kameliamme ne kerääntyivät katselemaan uteliaina. Hevosia ne suvaitsevat, mutta on viisainta olla menemättä aitaukseen hevosen ja rattaiden kanssa. Silloin ne saattavat tuntea, että hevonen on tunkeilija, joka pitää ajaa pois.

Lauma makoilee ja käyskentelee rauhallisena ruohoa sieltä täältä nyppien. Yksi tulee uteliaana peräkärryn ja räpsyvien kameroiden luo. Pienet, etäällä toisistaan olevat silmät tutkivat karvaisien kasvojen molemmin puolin tulijoita toiveikkaasti.

– Ei meillä ole sinulle nyt mitään, Martin Popiel sanoo.

Otus menettää kiinnostuksensa vieraisiin ja palaa nyhtämään ruohotuppoja.

– Kannattaa seurata biisonin häntää. Tilanne on hyvä, jos häntä heiluu ja hätistelee karpäsiä, mutta jos se pysyy paikoillaan, otus miettii. Kun häntä on puoliksi pystyssä, päätös alkaa olla valmis, ja kun se on kokonaan pystyssä, on jo myöhäistä!

Kurozwekin kartano sijaitsee Etelä-Puolan vihreällä maaseudulla noin 220 kilometrin päässä Varsovasta etelään ja noin 60 kilometriä kaakkoon lähimmästä suurkaupungista Kielcestä. Rappeutunut aateliskartano palautettiin kommunismin kaaduttua omistajasuvulle 90-luvulla. Parisa vuosikymmenessä siitä on kehittynyt monipuolinen matkailukohde, jonka vetonaula ovat laitumilla vaeltelevat biisonit.

Alku ei kuitenkaan ollut helppo. Kartanon isäntä, Belgiassa syntynyt ja eri puolilla maailmaa asunut Martin Popiel ja hänen norjalainen vaimonsa **Karen Jakobsen** ovat tehneet hartiavoimin töitä tehdäkseen kartanosta tasokkaan maatilan ja matkailukohteen.

– Kun tulin tänne viiden nuorimman lapsemme kanssa ja näin, missä kunnossa kaikki oli, purskahdin itkuun. Kaiken lisäksi mieheni oli juuri saanut sydänkohtauksen, Karen Jakobsen muistelee.

Nyt pariskunta voi jo nauraa kertoa, kuinka selvisivät 200 hengen juhlapäivällisistä alkeellisissa oloissa, kun kaikki astiatkin piti pestä käsin soikossa.

Rakennusten korjaaminen oli yksi ongelma ja lupien saaminen biisoneille toinen, Popiel kertoo.

– Puolassa biisonit luetaan karjaksi, mutta niiden kasvattaminen edellyttää lisenssiä, koska maahan ei noin vain saa tuoda vieraita eläinlajeja.

Ympäri vuoden ulkona laiduntavat biisonit tarvitsevat paljon tilaa ja ruohoa syödäkseen. Kurozwekissa biisoneita kasvatetaan maukkaan ja vähärasvaisen lihan takia, mutta samalla ne ilahduttavat matkailijoita – sekä laitumella että lautasella.

Popielin tavoitteena on sata eläintä. Sille määrälle Kurozwekissa riittäisi laitumia. Suurempaa laumaa pitäisi ruokkia ostorehulla, jolloin toiminta olisi kannattamatonta. Nyt biisonin kasvatusta on Popielin mukaan erittäin kannattavaa; taljoillakin on kysyntää jonoksi asti.

Sitten on aika hypätä peräkärryyn ja pomppiva matka takaisin piha-alueelle alkaa. Ohitamme pienen eläintarhan, jossa harmaasulkainen strutsi kurkottelee kaulaansa, poni odottaa pieniä ratsastajia ja hellyttävän näköinen villisikapesus telmii keskenään. Tilalla kasvatetaan myös arabialaisia hevosia, jotka tuodaan kesäksi pihapiirin talleihin ihailtaviksi ja ratsastettaviksi.

Päärakennuksen kellari on täynnä jännitystä. Aikoinaan pohjakerroksessa asuttiin, mutta 1600-luvulla Euroopassa vallinneen pienen jääkauden aikana kellarit täyttyivät vedellä, jolloin ihmiset siirtyivät asumaan ylempiin kerroksiin. Kellarit tyhjennettiin vasta vuonna 2000 ja niistä löydettiin mielenkiintoisia esineitä – ei kuitenkaan aarteita.

Kellarissa risteilevien käytävien teema on vanha puolalainen legenda kuningas Popielista ja hiiristä. Tarinan mukaan ilkeä kuningas myrkytti sukulaisensa ja pakeni linnan torniin, jonne oli säilönyt valtavat määrät vehnää. Hiiret olivat kuitenkin syöneet kaikki jyvät viimeistä murua myöten, ja ne söivät lopulta myös kuninkaan. Hämärissä, mutkitteluissa käytävien alkupäässä kuningas istuu ensin mahtipontisen näköisenä, mutta siellä täällä vilahtelee myös hiiriä, ja lopulta erään mutkan takaa eteen tulee puoliksi syöty kuningas.

Paikkaan liittyy toinenkin legenda. Lähimetsään oli eksynyt ritari, joka oli kovin nälkäinen. Ritari kuuli kanojen kaakatusta, ja ääntä seuraten löysi tiensä kylään, josta löysi kauniin vangitun neidon. Ritari pelasti neidon, meni tämän kanssa naimisiin ja rakensi kiitokseksi kylään kirkon. Paholainen suuttui kirkosta ja alkoi kivittää sitä. Yksi kivistä on edelleen tallella Kurozwekin kartanon kellarissa.

Biisonit ovat villejä, joten niitä on viisainta tarkkailla aidan takaa.

Turisti saa kokea, millaiseen loukkuun biisoni ajetaan ennen teurastusta.

Traktorin peräkärrystä villiä biisonia voi tuijottaa silmästä silmään.

Lopuksi Popiel johdattaa vieraat hiirten, hämähäkinseittien ja kidutusvälineiden parista ylempiin kerroksiin varsinaiseen palatsiin.

Palatsin suuret salit kristallikruunuineen ja marmorilattioineen ovat omiaan isompienkin juhlien pitopaikaksi. Terassilta avautuu näkymä pihapiiriin, jossa matkailijat voivat syödä tai nauttia lasillisen kylmää olutta vihreiden päivänvarjojen alla. Muhkea maskottibiisoni näyttää ystävälliseltä, ja sen selkään voivat lapsetkin kiivetä.

Palatsin sisäpihalla on yksi paikan monista ravintoloista, Ancona pizzeria. Ohitamme myös pienen kappelin, jossa vihitään hääpareja. Suuntaamme museoon, jonka esineet liittyvät tavalla tai toisella Popielin perheen vuosisataiseen historiaan. Uusimpia ovat toisen maailmansodan aikaiset asetakit ja kypärät – kaikki suvun jäsenille kuuluneita.

Tunnetun puolalaisen taidemaalari-kirjailija **Jozef Czapskin** (1896-1993) maalausten kokoelma on vaikuttava. Czapskin muutti vuonna 1945 Ranskaan, jossa jatkoi työtään. Kotimaassa hänen taiteensa joutui ankan sensuurin kohteeksi. Puolan itsenäistyttyä uudelleen taiteilijalle myönnettiin korkea kunniamerkki, ja Krakovan Taideakatemia nimitti hänet kunniaprofessoriksi. Martin Popielin tädin hyvänä ystävänä tunnettu Czapski käytti perheenjäseniä malleinaan ja lahjoitti näille töitään. Niitä on nyt nähtävänä museossa.

Kurozwckin kartanon rakennuksissa on parikymmentä hotellihuonetta, ja alueella on harrastusmahdollisuuksia lentopallosta jalkapalloon ja tennikseen. Huimapäät voivat kokeilla kahdeksan metrin korkeudesta alkavaa sadan metrin mittaista vajeriliukua, ja lapsille on leikkikenttä välineineen.

Heinäkuun puolivälistä lokakuun alkuun alueella on maissipeltoon tehty labyrintti, jonka kuviointi liittyy tavalla tai toisella Kurozwekiin. Sen toteuttaa maailman suurin alan yritys The Maze, joka suunnittelee ja toteuttaa maissipeltolabyrintteja eri puolille maailmaa.

Ja jos maalaiselämä aateliskartanossa alkaa ottaa voimille, Lahden kaupungin kokoinen Kielce nähtävyyksineen on vain 60 kilometrin päässä. Siellä ei biisoneihin törmää, mutta geologisen museon paleontologiset hirviöt ovat taas ihan toinen juttu.

www.bizony.com

www.kurozweki.com

<http://swietokrzyskie.travel/en/>

Helteisenä päivänä biisonit hakeutuvat mielellään pieneenkin varjoon.

Palatsin terassilta aukeaa näkymä kauniiseen pihapiiriin.

Pienessä kappelissa vihitään usein hääpareja.

Nälkäinen ritari kohtasi kauniin, vangitun neidon linnassa.

Vuosisatojen ikäiset puut antavat kesällä miellyttävää varjoa.

Kartano oli raunioina, kun tulimme tänne, Karen Jakobsen ja Martin Popiel kertovat.